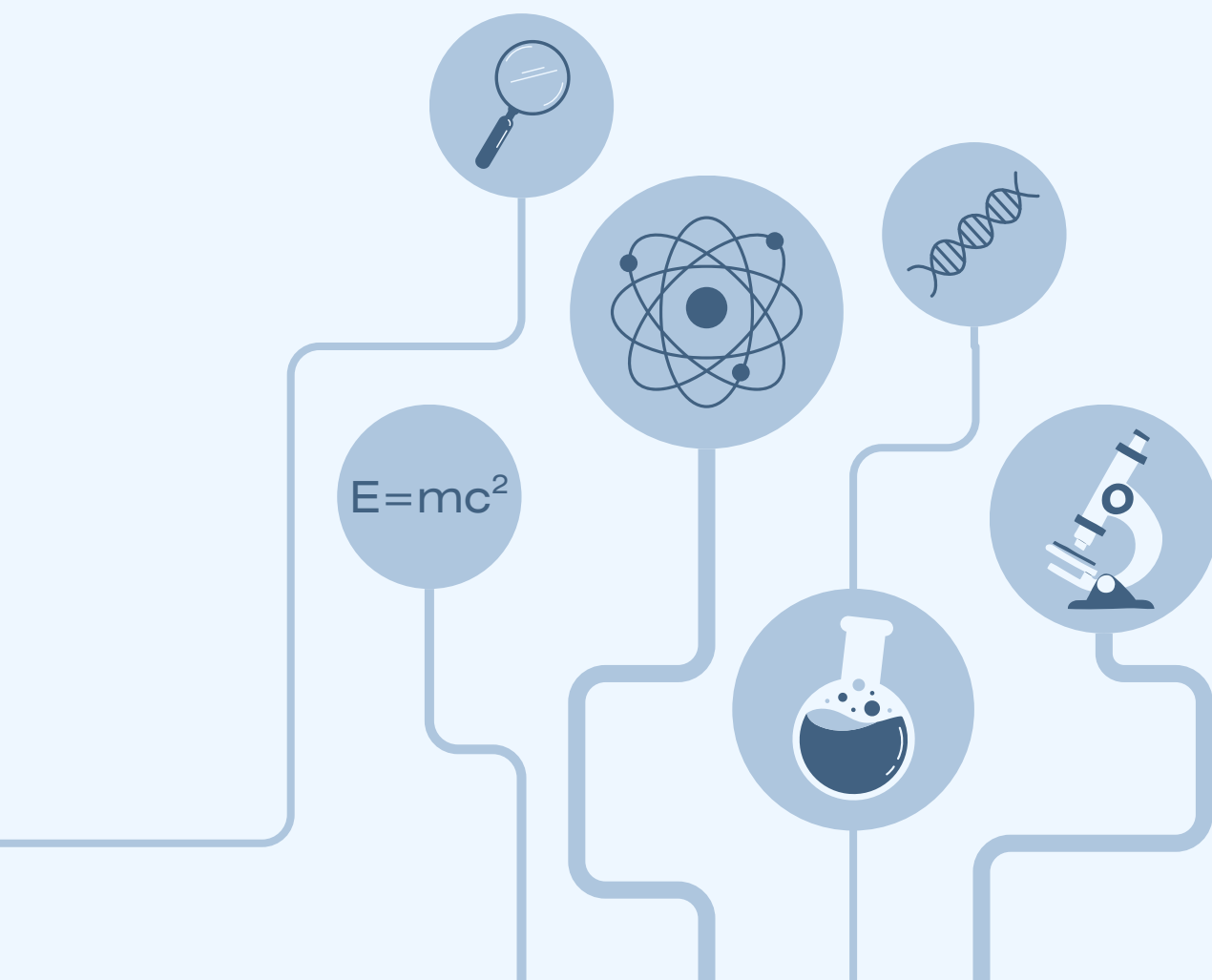

Віталій Письменний

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Навчальний посібник

Віталій Письменний

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Навчальний посібник

**Тернопіль
2026**

УДК 001.891

Автор:

Письменний В. В. – д. е. н., доцент, професор кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя

Рецензенти:

Буртняк І. В. – д. е. н., професор, професор кафедри економічної кібернетики Карпатського національного університету ім. В. Стефаника

Козьмук Н. І. – к. е. н., доцент, доцент кафедри соціального забезпечення та управління персоналом Львівського національного університету ім. І. Франка

Рекомендовано до друку Вченою радою Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя (протокол №11 від 18.11.2025)

Письменний В. В. Основи наукових досліджень: навч. П 35 посіб. / В. В. Письменний. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2026. – 192 с.

ISBN 978-617-8751-09-8

У навчальному посібнику висвітлено теоретичні засади науки як цілісної системи знань, окреслено інструментарій методології наукових досліджень, проаналізовано особливості організації наукового пошуку та критерії оцінювання його ефективності. Значну увагу приділено формам представлення наукових результатів, питанням інформаційного забезпечення дослідницької діяльності, специфіці наукових досліджень у закладах вищої освіти й організації роботи наукових колективів. Окремий розділ присвячено характеристиці наукового та науково-технічного потенціалу України.

Посібник орієнтований на студентів, які прагнуть сформувати системне бачення розвитку науки в Україні та світі, а також опанувати сучасні знання і навички науково-дослідної роботи.

УДК 001.891

ISBN 978-617-8751-09-8

© Письменний В. В., 2026
© ТНТУ ім. І. Пулюя, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАУКИ ЯК СИСТЕМИ ЗНАНЬ	
1. Сутність, функції та класифікація науки	7
2. Становлення і розвиток науки	17
3. Особливості псевдонауки та напрями боротьби з нею	23
Практичне завдання	29
Тести	29
Запитання для перевірки знань	32
Тематика самостійної роботи	32
Література	33
Розділ 2. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
1. Зміст, функції, види методології та наукових методів	34
2. Характеристика методів теоретичних досліджень	41
3. Методи наукових досліджень емпіричного рівня	47
Практичне завдання	52
Тести	52
Запитання для перевірки знань	54
Тематика самостійної роботи	55
Література	55
Розділ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ	
1. Сутність і види наукових досліджень	57
2. Етапи організації наукових досліджень	64
3. Ефективність наукових досліджень	68
Практичне завдання	75
Тести	75
Запитання для перевірки знань	77
Тематика самостійної роботи	78
Література	78
Розділ 4. ФОРМИ ВИКЛАДУ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
1. Зміст наукових видань та їх класифікація	80
2. Характеристика періодичних і неперіодичних наукових видань	84
3. Підготовка й оформлення наукових публікацій до видання	89
Практичне завдання	93
Тести	94

Запитання для перевірки знань	96
Тематика самостійної роботи	96
Література	97

Розділ 5. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Основи інформаційних відносин в науковій діяльності	98
2. Ознаки та види наукової інформації	102
3. Форми обміну науковою інформацією та їх джерела	106
Практичне завдання	112
Тести	112
Запитання для перевірки знань	114
Тематика самостійної роботи	115
Література	116

Розділ 6. СИСТЕМА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Організація та управління академічною наукою	117
2. Науково-дослідна робота студентів та її форми	122
3. Система підготовки науково-педагогічних кадрів	128
Практичне завдання	133
Тести	133
Запитання для перевірки знань	136
Тематика самостійної роботи	136
Література	137

Розділ 7. НАУКОВИЙ КОЛЕКТИВ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЙОГО РОБОТИ

1. Науковий колектив і види наукової діяльності	138
2. Організація роботи наукового колективу	143
3. Робоче місце та робочий день науковця	149
Практичне завдання	154
Тести	154
Запитання для перевірки знань	156
Тематика самостійної роботи	156
Література	157

Розділ 8. НАУКОВИЙ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ

1. Система державного управління науковою діяльністю	158
2. Пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в Україні	163
3. Міжнародне співробітництво України в науковій сфері	168
Практичне завдання	171

Тести	171
Запитання для перевірки знань	173
Тематика самостійної роботи	174
Література	174
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	176
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	185
Додаток А. Нормативно-правові документи, які регламентують питання наукової діяльності в Україні	188
Додаток Б. Угоди про міжнародне співробітництво України в сфері науки і техніки	189